

☒ **Setting 1: Sa tabi ng ilog**

Scene 1: Pagdating

Isang barko, ang Cebu, ay dumating sa Dapitan.

Gwardiya ni Rizal sa barko (GERONIMO): Nandito na tayo sa bago mong kulungan Indio! Tignan natin kung may lakas ka pa ng loob mag sulat ng walang kwento mong mga idelohiya

PADRE OBACH (ALABAN): "Maligayang pagdating sa Dapitan."

RIZAL (DUQUE): "Salamat, Padre. Nakakapagod na makarating dsula

Gwardiya ni Rizal sa barko (GERONIMO): Padre, ito ay sulat para sa inyo. Mula kay Padre Pablo Pastells. Ingatan mong mabuti ang indio na ito. (Tawa ng malakas)

PADRE OBACH (ALABAN): "Ito ay mula kay Padre Pastells. Mayroon siyang ilang kundisyon para sa iyong pananatili.": Maraming salamat!

Dumiretso sa Parish Convent upang ipa alam kay Rizal ang kundisyon ni Padre Pastells patungkol sa pag tuloy niya sa Parish Convent

☒ **Setting 3: tabi ng ilog**

(Scene 3: Umaga sa Dapitan)

Nasa tabi ng dagat si Kapitan Carnicero, abala sa pag-oorganisa ng mga tao. Nakatambay ang mga lokal na mamamayan, naghihintay ng mail boat. Nasa isang gilid si Rizal, kalmado ngunit nakamasid sa galaw ng mga tao.

Kapitan Carnicero (DELOS SANTOS): "Handa na ba ang lahat? Siguraduhin ninyo na maayos ang pagtugtog! Mukhang may opisyal na darating mula sa Espanya!"

Taga-Dapitan 1 (BELARDO): Nakahanda na po sila Kapitan.

Rizal (lumapit, bahagyang natatawa): "Mukhang pinaghandaan ninyo ng husto, Kapitan. Sino bang darating?"

Kapitan Carnicero (naka-uniforme, seryoso) (DELOS SANTOS): "Hindi ako sigurado, pero mukhang may mataas na opisyal na darating."

(Scene 4: Pagdating ng Butuan)

Dumarating ang mail boat na Butuan. Naghuhiyawan ang mga tao habang lumalayag ito papalapit sa pampang. Nakatayo si Kapitan Carnicero sa unahan, masiglang naghihintay. Si Rizal naman ay tila walang inaasahan, nagmamasid lamang.

Tagapamahala ng barko (RODRIGO): "Kapitan Carnicero, wala kaming opisyal na sakay, pero may masayang balita! Ang ticket ng lotto na No. 9736, na hawak mo kasama sina Dr. Rizal at Francisco Equilior, ay nanalo ng pangalawang premyo!"

Kapitan Carnicero (*gulat, hindi makapaniwala*) (**DELOS SANTOS**): "Ano?! Nanalo kami?!"

Rizal (DUQUE) (*natatawa, tila hindi pa rin makapaniwala*): "Mukhang hindi mo inaasahan ito, Kapitan. Sinong mag-aakalang mananalo tayo sa lotto?"

SCENE 15: TABI NG ILOG

SCENE 15: WATER SYSTEM

Rizal (DUQUE): *nakatingin sa umaagos na tubig mula sa kanyang proyekto*

"Mga kababayan, ito na ang tubig na matagal nating pinangarap. Simpleng ilog lamang ang ating pinagmulan, ngunit ngayon ay may sapat na tubig na tayong lahat."

Residente 1 (APILADO): "Dr. Rizal, hindi namin alam kung paano mo nagawa ito. Kulang tayo sa gamit at pondo, pero ang resulta ay kahanga-hanga. Paano mo nga ba ito napagtagumpayan?"

Rizal (DUQUE): *nakangiti habang nagpapaliwanag*

"Hindi naging madali, Gamit ang mga simpleng kasangkapang tulad ng mga tisa (tiles) mula sa bubong ng mga bahay at pinaghalong semento mula sa nasunog na coral ng dagat, itinayo natin ang aqueduct."

Residente 2 (ACOPIADO): "Pero paano n'yo po naitawid ang tubig sa mga bangin, Napakatarik at batuhan ang lugar."

Rizal (DUQUE): *ipinapakita ang bamboo pipes na ginagamit sa proyekto*

"Gumamit tayo ng mga kawayan na pinagdikit-dikit at mga bato na ating nakuha mula sa paligid. Sa pamamagitan ng mga kawayan, itinawid natin ang tubig sa mga bangin at kanal."

Residente 3 (OLEZA): "Hindi ko maisip kung paano mo nagawa ito nang walang dinamita para sa mga bato, o kahit malalaking kagamitan."

Rizal (DUQUE): *nakangiti at bahagyang nagbibiro* "Hindi kailangan ng dinamita kung mayroon kang tiyaga at kaalaman. Sapat na ang kalikasan at ang mga materyales na nasa paligid natin. Natutunan ko ang lahat ng ito mula sa mga libro at karanasan ko bilang isang surveyor."

Residente 4 (FRANCISCO): "Ngunit, Dr. Rizal, paano po tayo makakatiyak na magtatagal ito?"

Rizal: *seryoso* "Ang lahat ng ito ay itinayo mula sa pagmamahal sa bayan at sa inyo, mga kababayan. Hangga't inaalagaan natin ito at ang kalikasan. Hindi lamang para sa atin, kundi para rin sa mga susunod na henerasyon."

Residente 5 (ALCARADO): "Talagang bihirang tao ka, Dr. Rizal. Ginawa mo ito ng walang tulong mula sa pamahalaan. Isang kahanga-hangang gawa."

Rizal (DUQUE): "Ang tunay na layunin ko ay ang kapakanan ng bayan. Walang mas mahalaga sa akin kundi ang makapagbigay ng ginhawa at kalinisan para sa lahat. Nawa'y gamitin ninyo ito nang may pag-iingat."

Residente 5 (ALCARADO): "Maraming salamat, Dr. Rizal. Hindi namin alam kung paano kami makakapagpasalamat."

Rizal (DUQUE): "Hindi na kailangan. Ang inyong mga ngiti at ang maayos na kalagayan ng bayan ay sapat na gantimpala para sa akin."

Ang mga residente ay nagpalakpakan, puno ng pasasalamat.

SETTING 19: SA TABI NG ILOG

SCENE 19 : KINABUKASAN AY UMALIS NA SI DONA TEODORA SAKAY NG ISANG BARKO

Palagyan ng konting dialogue, mga kapatid lang niya na nagpapaalam

(Si Pepe at ang kanyang mga kapatid ay niyakap ang kanilang Ina upang mag paalam)

Dona Teodora (MOLDON): Pepe bago pala ako lumisan, napansin ko na napabayaan mo na ang iyong pag likha ng sining at panitikan. Maari ba akong humiling sayo na sumulat ka ulit? Huwag mong sayangin ang iyong talento Pepe. Maaring balang araw ang mga likha at liham mo ay mag bigbukas ng kaisipan sa iba.

Rizal (malungkot): Huwag po kayong mag-alala, Inay. Sa inyong kahilingan, muling haharapin ko ang pluma. Alam kong may lakas ang mga salita upang magpabago.

Doña Teodora (MOLDON): Tama ka, anak. Hindi lang para sa bayan, kundi para sa mga susunod na henerasyon ang iyong pagsusulat.

Paciano (MARTINEZ): "Pepe, alalahanin mo ang mga aral ni Ina at ituloy mo ang sinimulan mo. Malayo ang mararating ng iyong mga isinulat."

Rizal: Ipinapangako ko, Inay, magpapatuloy ako.

Narcisa (niyakap si Doña Teodora) (ACABADO): "Inay, mag-iingat po kayo sa inyong biyahe. Kami na po ang bahala dito."

Lucia (STA.ANA): "Huwag po kayong mag-alala, Inay. Nandito kami para kay Pepe."

Doña Teodora (nakangiti habang pinapahid ang luha) (MOLDON): "Salamat, mga anak. Alam kong matatag kayo. Magkikita tayong muli."

SETTING 25: TABI NG ILOG/ DAGAT

SCENE 25: ADIOS DAPITAN

Narcisa (ACABADO):

(Mahina ang tinig, nakatayo sa tabi ni Rizal)

Kuya, ito na ang huling gabi mo sa Dapitan. Masakit itong pamamaalam.

Rizal (DUQUE):

(Tahimik na nakatingin sa mga tao sa dalampasigan)

Oo, Narcisa. Ang Dapitan ay naging tahanan ko, isang lugar ng kapayapaan at kaalaman. Ngunit dumating na ang oras ng pamamaalam.

Josephine (SERRANO):

(Mahigpit na nakahawak sa braso ni Rizal, malambot ngunit puno ng emosyon ang tinig)

Mahal ko, tingnan mo ang mga tao. Ang dami nilang dumating para magpaalam sa'yo. Puno ng pagmamahal at pasasalamat ang kanilang mga mata.

Rizal (DUQUE):

(Huminga ng malalim, sinusuri ang malungkot na mga mukha sa baybayin)

Hindi ko sila makakalimutan, Josephine. Sila ang naging pamilya ko sa loob ng apat na taon. Marami sa kanila'y walang kayang sumama, ngunit ang kanilang damdamin ay dala ko kahit saan ako mapunta.

[Ang banda ay tumutugtog nang mas malungkot, at naririnig ang ilang hikbi mula sa mga tao sa dalampasigan.]

Estudyante 2 (SORIA):

(Umiiyak at humahawak sa kanyang mga kasama)

Paalam po, Maestro! Hindi namin kayo makakalimutan. Salamat po sa lahat ng itinuro ninyo.

Rizal (DUQUE):

(Ngumiti ng malungkot mula sa barko, itinaas ang kanyang kamay bilang pamamaalam)

Huwag kayong malungkot, mga bata. Magpatuloy kayo sa pag-aaral at sa pagmamahal sa ating bayan. Kayong mga kabataan ang pag-asa ng ating hinaharap.

Estudyante 1 (OLEGARIO):

(Umiiyak ngunit nakangiti)

Pangako po, Maestro! Gagawin namin ang lahat ng aming makakaya.

[Nagpapatuloy ang paglalakbay ni Rizal patungo sa barko, habang patuloy ang pagtugtog ng banda at ang huling tunog ng Funeral March ay tumatagos sa hangin. Tahimik na tumatango si Rizal sa kanyang mga pamangkin at mga estudyante, habang unti-unting umaandar ang barko.]

Taga-Dapitan (Matandang Babae) (DE LEON):

(Habang lumuluha)

Paalam, Rizal! Paalam! Sana'y makamtan natin ang kalayaan na iyong ipinaglalaban.

Rizal (DUQUE):

(Tahimik na binigkas sa sarili habang nakatingin sa dalampasigan)

Paalam, Dapitan. Paalam, aking mga kababayan. Nawa'y ang aking buhay ay magsilbing ilaw sa inyong lahat.

Setting 1: Office ni Padre Obach

Rizal (DUQUE): (knocks) Magandang Araw Padre!

PADRE OBACH (ALABAN): Rizal, maupo ka... Nais ko na ipaalam sayo ang kundisyon ni Padre Pastells patungkol sa pananatili mo sa Kumbento na ito.

Una, kailangan mong bawiin ang iyong mga sinabi patungkol sa relihiyong katoliko at magbigay ng pahayag na pabor sa espanyol at hindi pag sang ayon sa rebolusyon. Pangatlo, kailangan mong mamuhay nang halimbawa bilang isang mabuting mamamayang Espanyol at taong relihiyoso.

Nang narinig ni Rizal ang mga kundisyon ay siyang nagulat at sinabing kahit kailan ay hindi siya sasang ayon sa mga kundisyon na ito.

=====

Binuksan ni Rizal ang sulat at binasa ito nang may seryosong ekspresyon.

Una, kailangan mong bawiin ang iyong mga pagkakamali tungkol sa relihiyon at magbigay ng pahayag na pro-Espanyol at laban sa rebolusyon. Pangalawa, kailangan mong magsagawa ng mga ritwal ng simbahan at magtapat ng iyong mga kasalanan. Pangatlo, kailangan mong mamuhay nang halimbawa bilang isang mabuting mamamayang Espanyol at taong relihiyoso.

RIZAL (DUQUE): "Padre, hindi ako maaaring sumang-ayon sa mga kundisyong iyon. Malalim ang aking mga paniniwala."

PADRE OBACH (ALABAN): "Naiintindihan ko, Rizal. Ngunit ito ay isang kahilingan mula sa itaas."

RIZAL (DUQUE): "Paumanhin ngunit hindi ko babawiin ang aking mga paniniwala, Padre."

Setting 2: Garden

(Scene 2: Sa labas ng opisina, naglalakad sila sa hardin)

Naglalakad si Rizal at Kapitan Carnicero sa hardin.

Rizal (DUQUE): "Maraming salamat, Kapitan, sa inyong kabaitan at pag-unawa. Hindi ko inaasahan na magiging ganito kainit ang inyong pagtanggap sa akin."

Kapitan Carnicero (DELOS SANTOS): "Walang anuman, Ginoong Rizal. Ano ang inyong mga plano habang ikaw ay narito sa Dapitan?"

Rizal (DUQUE): "Balak kong magturo sa mga kabataan dito at magpatuloy sa aking mga pagsusulat. Nais kong makatulong sa komunidad."

Kapitan Carnicero (DELOS SANTOS): "Iyan ay isang marangal na layunin. Ako'y natutuwa na ikaw ay may ganitong adhikain. Kung kailangan mo ng anumang tulong, huwag kang mag-atubiling lumapit sa akin. Hindi ka namin ituturing na bilanggo dahil alam kong hindi ka filibustero tulad ng sinasabi ng iba. Magkakaroon ka ng Kalayaan ngunit, kailangan mong mag-ulat sa akin kahit isang beses sa isang linggo."

Rizal (DUQUE): "Salamat sa inyong tiwala. Gagawin ko ang aking makakaya na maging mabuting tao habang narito."

SETTING 21: GARDEN

SCENE 21: JOSEPHINE AND RIZAL SWEET MOMENTS

TAPOS SA GABI ISUSULAT NI RIZAL ANG MY RETREAT PARA KAY DONA TEODORA

Josephine (SERRANO) (nakangiti habang naglalakad sa tabi ni Rizal sa hardin): "Pepe, napakaganda ng araw na ito, hindi ba? Pakiramdam ko ay parang walang problema sa mundo kapag magkasama tayo."

Rizal (DUQUE) (nakatitig kay Josephine, nakangiti): "Oo, Josephine. kahit sa mga oras na madilim ang mundo ko para kang araw na laging nagbibigay liwanag sa akin."

Josephine(SERRANO) (humawak sa braso ni Rizal): "Huwag kang masyadong seryoso, Pepe. Kung minsan, dapat mo ring hayaan ang sarili mong magpahinga at tumawa."

Rizal (DUQUE) (napabuntong-hininga, ngunit nakangiti pa rin): "Kapag kasama kita, Josephine, parang wala akong iniintindi. Pero alam mong hindi ko kayang tumalikod sa mga responsibilidad ko."

Josephine (SERRANO) (tumatitig sa mata ni Rizal): "Alam ko, Pepe. At dahil diyan, mas lalo kitang hinahangaan."

Rizal (DUQUE) (nagbibiro): "Baka kaya mo lang ako mahal dahil sa mga tula ko."

Josephine (SERRANO) (natatawa): "Hindi lang dahil sa mga tula mo, kundi dahil sa kung sino ka. Pero aminado akong nakakahanga ang mga salita mo, lalo na kapag ikaw ang nagsusulat."

Rizal (DUQUE) (humawak sa kamay ni Josephine): "Kung ganun, ilalaan ko ang bawat salita para sa iyo. Ang bawat pahina ng mga sulatin ko ay para sa ating mga alaala."

Josephine (SERRANO): "Basta't hindi mo ako kakalimutan, kahit sa mga susunod mong likha."

SETTING 23: GARDEN

Rizal at Dr Valenzuela ay pumunta sa hardin

Rizal (DUQUE):

(Nakangiti habang tumitingin sa mga halaman)

Pio, napakaganda ng panahon ngayon, hindi ba? Napakalayo nito sa mga alalahanin ng Maynila. Dito, natagpuan ko ang kapayapaan sa kalikasan at tahimik na buhay.

Valenzuela (BOBIS):

(Tumingin sa paligid at ngumiti)

Oo, Dr. Rizal. Napakaganda ng lugar na ito. Mukhang ang lahat ng suliranin ay tila nawawala kapag ikaw ay nasa ganitong kapaligiran. Ipinapalagay kong nasasanay ka na sa buhay dito sa Dapitan?

Rizal (DUQUE):

(Tumango habang tinatapik ang isang halaman)

Sa totoo lang, oo. Nakapagturo ako sa mga bata rito at nakatulong sa mga kababayan sa mga simpleng paraan. Isa rin itong pagkakataon na makapagtrabaho sa aking mga proyekto, tulad ng pagpapabuti ng aking mga sulatin at mga pag-aaral. Ngunit, Pio, hindi ibig sabihin nito'y nalilimutan ko ang kalagayan ng ating bayan.

Valenzuela (BOBIS):

(Nakangiti, puno ng respeto)

Hindi ko alam kung paano mo nagagawang magpatuloy sa ganitong buhay, Dr. Rizal. Kahit malayo ka sa gulo ng Maynila, ikaw pa rin ang hinahangaan ng marami. Nakakatuwa ring malaman na aktibo ka pa rin sa pagtuturo. Kumusta naman ang mga kabataan dito?

Rizal (DUQUE):

(Tuwang-tuwa habang nagkukwento)

Napakasisipag nila. Ang mga bata dito'y sabik matuto, lalo na sa mga agham at kasaysayan. Kung minsan, nagbibiruan kami tungkol sa iba't ibang mga bansa, at iniisip nila kung kailan kaya makakasama ang Pilipinas sa mga malalayang bayan. Ang tanong nila'y patuloy na nagpapainit sa aking puso at isip.

Valenzuela (BOBIS):

(Tumingin nang seryoso kay Rizal)

Napaka-inspirasyonal mo, Dr. Rizal. Sa kabila ng lahat, patuloy mong itinataguyod ang edukasyon at pagkakaisa. Sa tingin ko'y isang malaking biyaya para sa kanila ang pagkakaroon ng isang guro tulad mo. Ngunit, kumusta naman ang iyong pamilya? Nakakatanggap ka ba ng balita mula sa kanila?

Rizal (DUQUE):

(Nagbuntong-hininga ng kaunti)

Oo, may mga sulat mula sa aking pamilya. Ang aking ina ay may karamdaman, at ang aking mga kapatid ay abala sa kani-kanilang mga buhay. Masakit sa akin na malayo sa kanila, lalo na't walang katiyakan kung kailan ako makakauwi. Ngunit, Pio, hindi ako ang mahalaga rito. Marami pang ibang Pilipino ang mas naghihirap kaysa sa akin.

Valenzuela (BOBIS):

(Napatango, may simpatya)

Naiintindihan ko. Mahirap ang kalagayan mo, Dr. Rizal. Malayo sa pamilya, sa mga mahal sa buhay, at sa bayan. Pero sa kabila ng lahat, nakikita ko ang tibay ng iyong loob. Kaya't napakalaki ng respeto namin sa iyo.

Rizal (DUQUE):

(Ngumiti nang may kababaang-loob)

Salamat, Pio. Ngunit ako'y tao lamang na nagnanais ng kalayaan para sa ating bayan, tulad ng bawat isa sa inyo.

(Tahimik silang naglakad ng ilang saglit. Ang hardin ay punong-puno ng mga halamang sumasayaw sa hangin.)

Valenzuela (BOBIS):

(Biglang naging seryoso, tumingin kay Rizal)

Dr. Rizal, ito ang dahilan kung bakit ako narito. Narito ako upang pag-usapan ang isang mahalagang bagay. Ang Katipunan, sa pamumuno ni Bonifacio, ay nagpasya na ituloy ang rebolusyon. Kami'y umaasa sa iyong gabay at opinyon.

Rizal (DUQUE):

(Huminto sa paglalakad at tumingin kay Valenzuela)

Rebolusyon? Iniisip ko na darating ang panahon ng pagbabago, ngunit naniniwala ako na dapat itong makamit sa pamamagitan ng edukasyon at reporma, hindi sa karahasan, naiintindihan ko ang damdamin ni Bonifacio at ng ating mga kababayan. Ngunit tutol ako sa ideya ng isang rebolusyon sa ngayon. Naniniwala akong hindi pa handa ang ating bayan.

Valenzuela (BOBIS):

(Nagulat, ngunit puno ng paggalang)

Ngunit, Dr. Rizal, bakit mo sinasabing hindi pa tayo handa? Ang mga tao ay puno na ng galit laban sa mga Kastila. Hindi ba't ang paghihimagsik na ito ang tamang landas?

Rizal (DUQUE):

(Nakahawak sa isang bulaklak, nag-isip ng malalim)

Pio, ang galit ng mga tao ay hindi sapat upang magtagumpay sa isang labanang tulad nito. Una, ang bayan natin ay hindi pa lubusang handa. Kailangan ng tamang panahon upang turuan at pagkaisahin ang mga Pilipino. Pangalawa, kailangan natin ng sapat na armas at pondo bago simulan ang rebolusyon. Ang paghahanda ay hindi lang nasa damdamin, kundi sa kakayahan ring makipaglaban.

Valenzuela (BOBIS):

(Napa-isip, mabigat ang tono)

Iyan ang takot namin, ngunit handa ang Katipunan na magsakripisyo. Handa kami, kahit kulang sa armas at pondo. Naniniwala kami na sa pagkakaisa, mapapalakas ang aming laban.

Rizal (DUQUE):

(Mahinahon ngunit matatag)

Alam ko ang inyong tapang at dedikasyon. Ngunit, Pio, ang isang rebolusyon na hindi lubusang pinaghahandaan ay maaaring magdala ng mas malaking kapahamakan. Marami ang maghihirap. Hindi ko nais na makita ang ating mga kababayan na mamamatay sa isang digmaang hindi nakakatiyak ng tagumpay.

Setting 5: Bahay ni kapt. Carnicero

(Scene 5: Sa Bahay ni Kapitan Carnicero)

Nag-uusap sina Rizal, Kapitan Carnicero, at ilang lokal na kaibigan habang sila ay nagpapahinga sa veranda. May hawak si Kapitan ng talaan ng mga gagastusin niya mula sa panalo.

Kapitan Carnicero (DELOS SANTOS): "Ang bahagi mo, Rizal, ay 6,200 pesos. Napakalaking pera para sa ganitong maliit na bayan."

Rizal (DUQUE) *(kalmado, ngunit nag-isip ng malalim)*: "Oo, at gagamitin ko ito ng maayos. Ibibigay ko ang 2,000 pesos sa aking ama, at 200 pesos kay Basa sa Hong Kong. Ang natira, ilalaan ko sa pagbili ng lupa dito sa Talisay."

Kapitan Carnicero (DELOS SANTOS) *(nagugulat)*: "Lupa? Bakit lupa, Rizal?"

Rizal (DUQUE) *(ngumiti nang bahagya)*: "Ang lupa ay hindi nawawala, Kapitan. Gagamitin ko ito para makatulong sa mga tao rito. Magtatayo ako ng isang tahanan at paaralan para sa mga bata. Gusto kong gumawa ng pagbabago kahit sa simpleng paraan."

Setting 8: Sa lugar ni Juan Lardet

Nakita niya ang mga troso

Juan (LEBRILLA): Nako! Bakit ganto ang mga troso na ito. Tila nabubulok na at marurupok. Hindi na maganda! Sayang lang ang binayad ko sa Rizal na iyon, gantong klaseng troso pala ang ibibigay niya sa akin!

Setting 8: Silid ni Juan Lardet

Si Juan ay agad pumunta sa kanyang silid upang sumulat kay Miranda

Setting 8: Sa bahay ni lardet

(Pinuntahan ni Rizal si Lardet at hinamon ng duelo)

Rizal (DUQUE): (agresibong kumatok sa pinto) Juan Lardet! Ano ang mga sinasabi mo patungkol sa aking mga troso? Kung talagang matapang ka, hinahamon kita sa isang duelo at harapin mo ako bilang isang tunay na lalaki. Hihintayin ko hanggang bukas ang iyong sagot.

Nakarating kay Carnicero ang pangyayari

Agad na pinuntahan ni Carnicero si Juan Lardet

Carnicero (DELOS SANTOS): (kumatok sa pinto ni Carnicero) Narinig ko ang pagpunta ni Rizal dito at ang pag hamon niya sa iyo ng isang duelo

Juan (LEBRILLA): Tama ka Ginoo. At ako ay haharap sa kanya sa isang duelo. Hindi tama na binigyan niya ako ng bulok na troso at palalabasin na parang ako pa ang may kasalanan!

Carnicero (DELOS SANTOS): Ginoong Juan, naiintindihan ko ang iyong pinangagalingan, ngunit ito ang payo ko sayo. Wag mo ng subukan na lumaban sa isang Rizal. Wala kahit katiting na tiyansang manalo ka sa kanya. Hindi ka mananalao sa taong yan pag karangalan ang usapan. Si Rizal ay magaling sa Martial arts, fencing at pag gamit ng baril. Ano ang laban mo sa gaya niya? Mabuti pa at humingi ka nalang ng paumanhin sa kanya upang hindi na lumaki ang alitan ninyong dalawa.

Tinangap ni Juan ang payo ni Carnicero

Setting 8: Sa Sala ni Lardet

Sumulat siya kay Rizal

Mula sa boses ni Lardet habang sinusulat ang liham: Ginoong Rizal, ako ay humihingi ng paumanhin patungkol sa paninira ko sa iyo. Sana ay tangapini mo itong paumanhin ko at isantabi na natin ang alitan natin sa isa't isa.

Setting 8: Sa loob ng bahay ni Miranda sa may pintuan

(Pagtanggap ng sulat ni Miranda mula kay Juan)

Messenger (MOSQUIRE): Ginoong Miranda! Sulat para sa inyo!

Miranda (BALOS): Maraming salamat!

Habang binabasa ni Miranda ang sulat

Mula sa boses ni Juan Lardet (LEBRILLA): Miranda, lubos ang aking pagkamuhi sa aming naging kasunduan ng iyong magaling na kaibigan na si Rizal. Akala ko ba na mapagkakatiwalaan siya at hindi ako bibiguin? Bakit hindi man lang niya binangit na may mga nabubulok ng troso galing sa kanya?

SETTING 9: CLINIC

(SCENE 9: MEETING FATHER SANCHEZ)

(Rizal sa kanyang maliit na klinika, ginagamot ang mga pasyente na nangangailangan ng kanyang tulong)

(May tinitignan siyang isang lalaki)

Tao (MODESTO): Magandang araw po Ginoong Rizal.

Rizal (DUQUE): Magandang araw sa iyo, maupo ka.

Tao (MODESTO): Salamat Ginoo

Rizal (DUQUE): Anong maipaglilingkod ko sa inyo ginoo?

Tao (MODESTO): Ginoo, ang aking paningin ay paminsan minsan lumalabo, hindi na ako makakita ng maayos at tila lahat ng nasa paligid ko ay malabo.

Rizal (DUQUE): Ganun ba? Sige, ilan ito? (Pinakita ang kamay na may nakataas na daliri)

Tao (MODESTO): Ginoo malabo lang ho ang aking paningin, hindi ho ako tanga.

Rizal (DUQUE): (Tumawa) Binibiro lamang kita Ginoo. Wag ka mag alala tutulungan kita.

(paglalakad ni Father Sanchez patungo kay Rizal)

(Father Sanchez, tumayo sa harap ni Rizal habang nag susulat ang Dr.)

Nakita ni Rizal na ang suot nito nang hindi tinititigan ang mukha ay parang isang Prayle.

Rizal (DUQUE): Ano ang ginagawa ng isang Padre sa isang Filibustero na kagaya ko? Magpapagamot?

Father Sanchez (SANTOS): Rizal, hindi ka pa rin nagbabago. Hindi mo ba ako natatandaan?

Rizal (DUQUE): (Tumingala at nagulat na may halong saya) Padre Sanchez. Hindi ko inaasahan ang iyong pag dating. Ano ang dahilan ng iyong pag paparito sa Dapitan?

Father Sanchez (SANTOS): Ipinadala ako ni Father Pastells

Rizal (DUQUE): Si Padre Pastells nanaman? Ano ipipilit nanaman ba niya sa akin ang pagpapalit ng paniniwala patungkol sa relihiyon? At pati ang pinaka paborito ko na Padre ay ginamit niya?

Padre Sanchez (SANTOS): Rizal huminahon ka. Tama ka, gusto nga na ni Padre Pastells na pilitin kita ngunit alam ko naman sa sarili ko na hindi ko magagawa yun. Kaya tara na at magsaya nalang tayo.

SETTING 9: CLINIC

(Nangagamot si Rizal sa kanyang clinic)

Mayamang pasyente: Maraming salamat sa iyong tulong Ginoong Rizal. Tangapin mo itong maliit na pasasalamat para sa iyong tulong sa amin.

Rizal (DUQUE): Nako! Maraming Salamat po sa inyo Ginoo.

Setting 12: CLINIC

SCENE 12: MGA GINAMOT NIYA MULA SA IBA'T IBANG LUGAR

Nakapila ang mga gustong mag pagomot sa kanya na nag mula sa ibang lugar sa, Luzon, Bohol, Cebu, Panay, Negros, at Mindanao.

Nakapila ang mga pasyente mula sa iba't ibang lugar ng Pilipinas at isa-isa silang nagpapatingin kay Dr. Rizal.

Don Ignacio Tumarong (SAYSON):

"Dr. Rizal, maraming salamat po sa pagbabalik ng aking paningin. Hindi ko alam kung paano ko kayo mapapasalamatan."

Dr. Rizal (DUQUE): *nakangiti*

"Ang mahalaga ay maayos na ang inyong kalagayan, Don Ignacio."

Don Ignacio Tumarong (SAYSON): *nag-aabot ng 3,000 piso*

"Salamat po, Dr. Rizal. Hindi ko na kailangang magdusa pa. Ang tulong ninyo ay higit pa sa inaasahan ko."

Lumakad na si Don Ignacio palabas, na may bagong pag-asa sa kanyang mga mata. Ang sumunod ay isang Englishman.

Dr. Jose Rizal (DUQUE): (Habang tinitingnan ang listahan ng mga pasyente) Sino po ang susunod?

Englishman (NABOR): Good day, Dr. Rizal. I am here for a consultation.

Dr. Jose Rizal (DUQUE): Good day. Please have a seat. (Sinusuri ang kondisyon ng Englishman) Alright, we can proceed with the treatment. (Nagsisimula ng paggamot)

Englishman (NABOR): *nag-aabot ng 500 pesos* "Thank you very much, Dr. Rizal. Your hands are truly gifted. I am most grateful."

Dr. Rizal (DUQUE): "I'm glad to have been of help. It was a pleasure to assist you. Take care, and may you recover fully."

Englishman (NABOR): "Indeed, I will. Best wishes, doctor."

Matapos magpasalamat ang Englishman, sumunod si Don Florecio Azcarraga mula sa Aklan.

Dr. Jose Rizal (RIZAL): (Matapos gamutin ang Englishman) Sino po ang susunod?

Don Florecio Azcarraga (POSTRERO): Ako po, Dr. Rizal. Ako po si Don Florecio Azcarraga. Narito po ako upang ipaayos ang aking mata.

Dr. Jose Rizal (DUQUE): Sige po, maupo kayo at sisimulan na natin. (Sinusuri ang mata ni Don Florecio)

(Nagsisimula ng paggamot)

Don Florecio Azcarraga (POSTRERO): *nag-aabot ng bayad*

"Dr. Rizal, maraming salamat sa pagtuwid ng aking mata. Heto po ang bayad."

Dr. Rizal (DUQUE): *tumatanggap ng bayad* "Maraming salamat, Don Florecio. Taga saan kayo, kung maaari kong itanong?"

Don Florecio Azcarraga (POSTRERO): "Ako po'y mula sa Aklan."

Dr. Rizal (DUQUE): "Ah, sa Aklan. Marami na rin akong pasyente mula doon. Malayo-layo rin ang inyong biniyahe. Mabuti at naging maayos ang inyong kalagayan ngayon."

Don Florecio Azcarraga (POSTRERO): "Opo, at malaking ginhawa po talaga ito sa akin. Muli, maraming salamat, Dr. Rizal."

Dr. Rizal (DUQUE): "Walang anuman, Don Florecio. Ingat sa inyong paglalakbay pauwi."

SETTING 20: CLINIC

SCENE 20 : RIZAL AND JOSEPHINE BRACKEN

(Dumating si Mr George Taufer, Josephine Bracken at Manuela Orlac)

Manuela Orlac (DIRE): (May iniabot kay Rizal na card, galing sa kanyang kaibigan na si Julio Llorente)

Rizal nakatingin kay Josephine ng matagal

Josephine, nagpapabebe

Rizal: Tinanong si Josephine

"Ano ang iyong pangalan binibini?"

Josephine: Josephine

(Rizal at Josephine ay nagtitigan ng matagal)

Manuela Orlac (DIRE): Ginoo!, Ginoo!

Rizal (DUQUE): Agad na tumigin kay Manuela Orlac, ano po iyon?

Manuela Orlac (DIRE): Hindi po iyan ang iyong gagamutin, ito po. Si Mr. George Taufer.

Rizal (DUQUE): (nakangiti)

Pasensya na ho, ngayon lang po ako nakakita ng kagaya niya.

Rizal (DUQUE): Ano po ang inyong pangalan? (tanong kay manuela)

Manuela (DIRE): Manuela Orlac

Rizal (DUQUE): Mr. What is your name?

Mr Taufer (GARCIA): I'm George Taufe

Rizal (DUQUE): Ah, Mr. George Taufer. It's a pleasure to meet you. How may I assist you today?

Mr. Taufer (GARCIA): Dr. Rizal, I've heard a lot about you. I've come because I need your help with something very important. My eyesight is failing, and I was told you might be able to help me with treatment.

Rizal (DUQUE) (nodding thoughtfully): I see. I'll do everything I can to assist you, Mr. Taufer. Let's discuss your condition in detail so I can recommend the best course of action.

Mr. Taufer (GARCIA): Thank you, Dr. Rizal. I'm putting my full trust in you

Setting 8: Sa Labas ng bahay ni Rizal

Patagong binigay ni Miranda ng sulat sa kanya ni Juan

Binasa ni Rizal ang sulat at galit na galit habang binabasa ang sulat

Setting 6: Nasa isang kwarto at nakaupo sa lamesa habang ang dalawang ito ay nagbabasa o nagsusulat

(Scene 6: RIZAL – PASTELLS DEBATE ON RELIGION)

FATHER PASTELL (DEL ROSARIO)

Father Pastells, nag padala ng isang libro kay Rizal

Kapitan Carnicero (DELOS SANTOS): Pepe, mayroong ipinadala sayo si Padre Pastells para sa iyo. May kabigatan ito. Halika't kunin mo dito at ng makita mo ang nilalaman ninto

Jose (DUQUE): Para sa akin? Ano kaya ang nilalaman niya?

Kapitan Carnicero (DELOS SANTOS): May kabigatan ito. Halika't kunin mo dito at ng makita mo ang nilalaman nito.

Kinuha ni Jose ang padala at binuksan

(SCENE 7: BINASA NI JOSE ANG LIBRO NA MULA KAY PADRE PASTELLS)

(Si Rizal ay nakaupo habang hawak hawak ang libro na galing kay Padre Pastells)

Binuksan ni Rizal ang libro at may nakita siyang isang papel

Mula sa boses ni Padre Pastells (DEL ROSARIO): "Rizal, dapat mong tigilan ang mga majaderas (kalokohan) na pananaw mo sa relihiyon. Hindi mo ito dapat tingnan mula sa iyong sariling pagpapasya at mataas na tingin sa sarili."

Agad na umupo si Rizal at nagsimulang magsulat ng kanyang sagot patungkol sa payo ng Padre. Dito nagsimula ang debate

Setyembre 1, 1892 (Unang Sagot ni Rizal)

Mula sa boses ni Rizal habang nagsusulat (DUQUE): Padre, iginagalang ko ang iyong payo, ngunit kailan man ay hindi nito mababago ang aking paniniwala. Ang relihiyon ay hindi lamang usapin ng pananampalataya. Dapat itong unawain, and gawin ng may rason. Ano ang silbi ng pananampalataya kung walang pag unawa? Nasaksihan ko ang pang-aabuso ng ilang prayle gamit ang relihiyon. Relihiyon ay ginagamit upang manupil. Ang karapatan ng isa sa paghatol ay isang regalo mula sa Diyos at dapat itong gamiting upang mag bigay linaw at liwanag tungo sa landas. Ang paghahanap sa katotohanan ay maaring iba iba. Ngunit kahit anong relihiyon mo, lahat ito ay iisa ang layunin, at ang layunin ay patungo sa Liwanag

Oktubre 12, 1892

Si Padre pastells ay nakatayo at pabalik balik ng lakad habang binabasa ang liham ni Rizal

Pag tapos mabasa ay agad siyang umupo sa kanyang silid

Mula sa boses ni Padre Pastells habang sumusulat: Jose, ako ay hanga sa iyong katalinuhan. Ngunit gusto ko lang ipaalala sayo na kahit anong talino at galing mo, ito ay may hanganan, at darating ang araw na kakailanganin mo ang gabay ng Diyos.

Setting 8: Sa sala ni Rizal

(Scene 8: RIZAL CHALLENGES A FRENCHMAN TO A DUEL)

Pumunta si Juan Lardet upang bumili ng maraming kahoy mula sa lupain ni Rizal

Mr. Juan Lardet (LEBRILLA): Magandang araw sayo Ginoo.

Rizal (DUQUE): Magandang umaga rin sayo Ginoo. Maupo ka. Ano ang maipaglilingkod ko sayo?

Juan Lardet (LEBRILLA): Nais ko sanang bumili ng maraming troso mula sayong lupain.

Rizal (DUQUE): Ganun ba. Sige. Marami akong troso dito at ibebenta ko sayo ito sa murang halaga lamang.

Juan (LEBRILLA): Nako! Maraming salamat sayo Ginoo!

SETTING 10: SILID / SALA

SCENE 10: RIZAL WRITE ON HIS FREE TIME

Rizal (DUQUE): (sa boses ni Rizal habang nagsusulat): Dr. Marquez, Alam mo ba na ang hirap ng buhay sa lugar na ito. Dahil rito, ako ay mamamahagi ng libreng gamot at libreng serbisyo ng walang hinihingi na bayad. Ngunit, paminsan minsan ay may mga mayayaman ako na pasyente na nagbibigay ng bayad dahil sa aking galing.

SETTING 11: BAHAY NI RIZAL

SCENE 11 : PAGAMOT SA MATA NG KANYANG INA

(Inoperahan ni Rizal ang kanyang ina)

Rizal (DUQUE): Inay, wag mo ho munang tatangalin ang benda sa iyong mga mata ng ilang araw. Pag tapos ay magiging mabuti na ulit ang iyong paningin.

(Pag sapit ng gabi ay tinangal ni Dona Teodora ang benda at nag karoon ng impeksyon ang kanyang mga mata)

(dumating si Rizal sa bahay at habang ginagamot ang impeksyon)

(pagtapos gamutin ay habang nasa labas)

Rizal (DUQUE): (sinabi kay Hidalgo): Ngayon alam ko na ang dahilan bakit ang isang manggagamot ay hindi dapat ginagamot ang kanilang pamilya.

SETTING 14: SA HAPAG-KAINAN NG BAHAY NG MGA RIZAL. MASAYANG NAG-UUSAP SINA DR. RIZAL, ANG KANYANG INA, NARCISA, TRINIDAD, AT ILANG PAMANGKIN.

SCENE 14: RIZAL ENCOUNTER WITH THE FRIAR'S SPY

(Masayang gabi habang nasa hapag kainan kasama ang kanyang Nanay, Narcisa, and Trinidad at iba pang mga pamangkin)

Kumatok ang isang spy na friar at sinasabing siya ay kaibigan at kamag anak, nagpakita ng litratro upang maging patunay at butones na mayroong inisyal na P.M (Pablo Mercado)

(Sa pinto siguro sila nag uusap, habang maiging sinusuri ni Rizal ang spy)

(Pinapasok na at tumuloy sa bahay, pag tapos ng hapunan nila ay nag usap si Rizal at ang spy, ang spy ay nag offer na maging confidential courier ni Rizal ng liham at sulat para sa bayani na nasa Maynila)

(Maiging inisip ni Rizal ang sinabi at paalisin ngunit umuulan at gabi na, ipinag pabukas na lang niya ito)

Biglang kumatok sa pinto ang isang hindi inaasahang bisita. Si Dr. Rizal ang tumayo upang tingnan kung sino ito. Nang buksan niya ang pinto, nandoon ang isang lalaki, may dalang litrato at butones na may inisyal na "P.M."

Spy (nagpapanggap bilang si Pablo Mercado) (ANDRES): *malumanay ang boses*

"Magandang gabi po, Dr. Rizal. Ako po si Pablo Mercado, kaibigan at kamag-anak ninyo. Heto po ang litrato ko bilang patunay, at ang butones na may inisyal ko."

Ipinakita ng lalaki ang litrato at ang butones kay Rizal, na tahimik na sinisilip ito at sinusuri ang anyo ng lalaki.

Dr. Rizal (DUQUE): *(Maiging tinitingnan ang litrato at butones)* Sige po, pumasok kayo.

(Pinapasok na at tumuloy sa bahay. Pagkatapos ng hapunan nila ay nag-usap si Rizal at ang spy.)

Dr. Rizal (DUQUE): *matamang nakatingin sa bisita* "Magandang gabi. Mukhang malayo pa ang inyong nilakbay. Ano ang kailangan ninyo sa akin, Ginoong Mercado?"

Spy (Pablo Mercado) (ANDRES): "Narito po ako upang mag-alok ng aking tulong. Maaari akong maglingkod bilang inyong lihim na tagapagdala ng mga sulat para sa mga kaibigan niyo o bayani sa Maynila, bilang serbisyo para sa inyo."

Sandaling tumahimik si Dr. Rizal habang sinisipat ang bisita iniisip kung mapagkakatiwalaan nga ba ang taong ito.

Dr. Rizal (DUQUE): *may bahid ng pagdududa sa boses* "Hindi ko inaasahan ang inyong pagdating. Salamat sa alok mo, Pablo. Ngunit kailangan ko munang pag-isipan ito ng mabuti. "

Spy (Pablo Mercado) (ANDRES): "Naiintindihan ko po. Ngunit nais ko lang pong mag-alok ng tulong sa inyong layunin, Dr. Rizal."

Dr. Rizal (DUQUE): "Um... gabi na, at mukhang malakas ang ulan sa labas. Bakit hindi muna kayo magpahinga rito ngayong gabi? Bukas na natin pag-usapan muli ang bagay na ito."

Spy (Pablo Mercado) (ANDRES): *nakangiti* "Maraming salamat po, Dr. Rizal. Sadyang malaking karangalan po ito."

SETTING 16: LOOB NG BAHAY NI RIZAL

Sa Gabi:

Rizal (DUQUE): "Ito ang mga bagong natuklasan. Kailangang maingat itong maipadala sa Europa upang makilala ng mas maraming tao. Kapalit nito, makakatanggap tayo ng mga aklat na magpapalalim sa ating kaalaman, hindi lamang sa agham kundi sa iba pang larangan."

Estudyante 2 (SORIA): "Napakalaki po ng kontribusyon ninyo sa agham, Maestro. Bukod sa mga akda ninyo, pati sa agham ay kilala kayo."

Estudyante 1 (OLEGARIO): "Tunay na inspirasyon po kayo, Maestro. Sana balang araw ay makatulong din kami sa ganitong paraan."

Rizal (DUQUE): "Naniniwala ako sa inyo, mga kabataan. Magpatuloy kayo sa pag-aaral, at balang araw, mas matutulungan niyo ang ating bayan at kalikasan."

SETTING 17 : LOOB NG BAHAY NI RIZAL

SCENE 17: IMBENSYON NA SULPAKAN

No dialogue

(Ipakita nalang yung gawang sulpakan)

(Habang tinitignan ni Rizal ang kanyang imbensyon ay agad siyang umupo at ipapakita na siya ay gumuguhit, – ipakita ang drawing ng mga species na kanyang nadiskubre)

SETTING 18: SA BAHAY NI RIZAL

SCENE 18: PAGBALIK NI TEODORA SA MANILA

Dona Teodora (MOLDON) (Malungkot): Anak, ngayon na ang aking paningin ay bumalik na sa ayos. Napagpasyahan ko na bumalik na ako sa atin. Gustuhin ko man na manatili dito, ngunit kailangan din ako ng iyong ama at iba mo pang mga kapatid.

Rizal (DUQUE): Naiintindihan ko Ina'y.

Rizal (DUQUE) (malungkot): Ngunit, Inay, hindi ko mapigilang mabahala para sa inyo. Sa lahat ng nangyari, sa mga pagsubok na pinagdaanan ninyo dahil sa ating pamahalaan, hindi ko po nais na maranasan niyo ulit ang mga iyon.

Doña Teodora (MOLDON) (nakangiti): Anak, ang bawat pagsubok na pinagdaanan ko ay bahagi ng ating pakikibaka. Hindi ko ikinalulungkot ang mga iyon dahil alam kong sa inyong mga anak, may layunin ang lahat ng sakripisyo. Kailangan ko kayong gabayan noon, ngunit ngayon, alam kong kaya niyo na. Lalo ka na, Pepe.

Rizal (DUQUE): Kayo ang inspirasyon ko, Inay. Kung wala po kayo at ang mga aral niyo, hindi ko magagampanan ang aking tungkulin bilang isang anak ng bayan. Ngunit, sa kabila ng aking pangarap na makalaya ang bayan, ang kaligtasan niyo ang una sa aking isipan.

Doña Teodora (MOLDON) (mahigpit na niyakap si Rizal): Hindi mo kailangang mag-alala nang labis, anak. Likas sa atin ang tapang at pagtitiis. Anuman ang harapin natin, kasama ko ang pananalig na isang araw ay makakamtan natin ang hinahangad mong kalayaan.

Rizal (DUQUE): Pangako ko, Inay, hindi ko susukuan ang laban. Ipagpapatuloy ko ang pakikibaka hindi lamang para sa ating pamilya kundi para sa lahat ng mga ina, ama, at anak ng ating bayan.

Doña Teodora (MOLDON) (nakatingin kay Rizal nang may pagmamalaki): Alam kong magtatagumpay ka, anak. Ang landas mo ay hindi madali, ngunit nasa likod mo ang ating pamilya at ang ating bayan. Kaya't magpatuloy ka, kahit na ang aking puso ay mananatiling nag-aalala para sa iyo.

Rizal (DUQUE): Inay, ipangako niyo po sa akin na iingat niyo ang inyong sarili. Hindi ko po kayang isipin na muli kayong mapapahamak.

Doña Teodora (MOLDON) (nakangiti): Oo, Pepe. Ipinangako ko. Ngunit ikaw, tandaan mo, sa bawat pagsubok na darating, andito ako para sa iyo. Kahit malayo tayo, dala mo ang aking dasal at pagmamahal.

SETTING 20: LOOB NG BAHAY NI RIZAL

Tagpo sa Gabi:

Rizal (DUQUE) (nakaupo sa harap ng mesa, habang sinusulat ang "My Retreat"): "Sa pag-alis ni Inay, parang isang bahagi ng puso ko ang nawala. Ngunit alam kong kahit malayo siya, nadadala ko siya sa bawat salitang isinusulat ko."

Josephine (SERRANO) (nilapitan si Rizal at hinawakan ang balikat niya): "Pepe, para kanino ang sinusulat mo ngayon?"

Rizal (DUQUE) (lumingon kay Josephine, nakangiti): "Para kay Inay, ang babaeng unang nagturo sa akin ng lahat pagmamahal, karunungan, at pagiging makatao. Ito ang aking munting handog para sa kanya."

Josephine (SERRANO) (Yumuko): "Alam kong magiging mahalaga ang isusulat mo. Nakikita ko kung gaano kalalim ang pagmamahal mo sa iyong pamilya. Isang karangalan na makita kang lumilikha ng mga tula."

Rizal (DUQUE) (tumingala kay Josephine): "At isang karangalan din na kasama kita sa mga sandalling ito at hindi ko na mahintay na matapos ito at ipakita sa kanya."

SETTING 21: BALCONY / BINTANA

SCENE 21: RIZAL WROTE POEM FOR JOSEPHINE

Tagpo: Sa Bahay ni Rizal sa Dapitan, Isang Maaliwalas na Hapon

Josephine (SERRANO) (nakatayo sa balkonahe nakadungaw sa paligid): "Pepe, hindi ko inakala na magiging ganito kasaya ang buhay natin dito sa Dapitan."

Rizal (DUQUE) (lumapit habang may hawak na papel): "Totoo iyan, Josephine. Dati'y punong-puno ako ng lungkot at pangungulila, pero mula nang dumating ka sa buhay ko, parang nagkaroon ng liwanag ang bawat araw ko."

Josephine (DUQUE) (nagtataka habang tinitingnan ang papel sa kamay ni Rizal): "Ano ang hawak mo? Mukhang may isinulat ka na naman."

Rizal (DUQUE) (nakangiti at iniabot ang papel): "Isang tula. Para sa iyo."

Josephine (SERRANO): (masaya habang kinukuha ang papel) Salamat, Pepe.

Josephine (SERRANO) (binabasa ang tula):

Josephine, Josephine

Who to these shores have come

Looking for a nest, a home.

Like a wandering swallow.

If your fate is taking you

To Japan, China or Shanghai.

Don't forget on these shores

A heart for you beats high.

Josephine (SERRANO) (napangiti, tumingin kay Rizal): "Napakaganda, Pepe. Parang musika sa aking puso ang iyong mga salita."

Rizal (DUQUE) (humawak sa kamay ni Josephine): "Lahat ng ito'y dahil sa iyo. Sa piling mo, nahanap ko ang kaligayahan na matagal kong hinahanap."

Josephine (SERRANO) (yumakap kay Rizal): "Pepe, napakasaya ko rin sa piling mo. Wala nang hihigit pa sa kaligayahang dulot ng pagmamahal na pinaparamdam mo sa akin."

Rizal (DUQUE) (yumakap kay Josephine): "Mahal na mahal kita Josephine "

SETTING 22: BAHAY NI RIZAL/SILID

SCENE 22 : RIZAL WROTE A LETTER TO CUBA FOR HIS SERVICE

SA KANYANG SILID, HABANG ISINUSULAT ANG LIHAM PARA KAY GENERAL RAMON BLANCO

Rizal (DUQUE): (Mula sa kanyang boses habang isinusulat ang kanyang liham para kay General Ramon Blanco)

"Your Excellency, I humbly write to offer my services as a physician to assist the Spanish forces in Cuba during these troubling times. With my medical training acquired in Spain and Europe, I am eager to help alleviate the suffering of those wounded in the conflict. Despite the suspicions surrounding my loyalty, I assure you of my commitment to serve Spain and aid in this humanitarian cause. I kindly request Your Excellency's permission to travel to Cuba as a military doctor. Thank you for considering my petition. Respectfully, José Rizal"

SETTING 23: SA BAHAY NI RIZAL

(Kumatok si Dr. Valenzuela at pinagbuksan naman agad ito ni Rizal

Rizal (DUQUE): Magandang gabi Dr. Valenzuela, mabuti at nakarating ka.

Dr. Valenzuela (BOBIS): Magandang gabi sayo Rizal. Maraming salamat sa pagpapatuloy mo sa akin sa iyong tahanan.

Rizal (DUQUE): Walang ano man ho iyon. Dr

Rizal (DUQUE): Halika, doon tayo sa aking hardin

SETTING 24: BAHAY NI RIZAL

SCENE 24: LETTER ARRIVED TO RIZAL ACCEPTING HIS REQUEST AS A MILITARY DOCTOR

(Habang sila ay nag lalandian ni Josephine)

HE WROTE A POEM "THE SONG OF THE TRAVELER"

Tagpo: Linggo, Hulyo 1, 1896, Sa Tahanan ni Rizal

Rizal (DUQUE) (hawak ang liham at puno ng saya): "Josephine, dumating na ang balita mula kay Gobernador-Heneral Blanco. Tinanggap nila ang alok ko bilang doktor sa Cuba!"

Josephine (SERRANO) (lumapit, nakangiti ngunit may bahid ng alalahanin): "Talaga, Pepe? Ibig sabihin, aalis ka na papuntang Cuba?"

Rizal (DUQUE) (tumango): "Oo, Josephine. May pagkakataon na akong makatulong bilang doktor sa mga nangangailangan doon. Ang Cuba ay kasalukuyang nasa gitna ng rebolusyon at may matinding epidemya ng yellow fever. Kailangan nila ng tulong."

Josephine (SERRANO) (hinawakan ang kamay ni Rizal, malungkot): "Alam ko kung gaano mo gustong tumulong, Pepe. Pero paano naman ako? Paano ang mga naiwan mo dito?"

Rizal (DUQUE) (mahigpit na hinawakan ang kamay ni Josephine): "Josephine, alam kong mahirap ito para sa ating dalawa, pero ito ang tamang gawin. Sa Cuba, makakatulong ako sa mga nasasaktan at nagkakasakit. Alam kong nauunawaan mo iyon."

Josephine (SERRANO) (sumandal sa balikat ni Rizal): "Oo, naiintindihan ko, Pepe. At sa kabila ng lahat, ipinagmamalaki kita."

Rizal (DUQUE) (tumingin sa malayo, tila nag-iisip ng malalim): "Sa totoo lang, hindi ko rin inaasahan na tatanggapin nila ang alok ko. Matagal akong naghintay. Pero sa wakas, may pagkakataon na akong muling maglakbay at maglingkod."

Josephine (SERRANO) (hinawakan ang mukha ni Rizal): "Basta't mag-ingat ka, Pepe. Huwag mong pabayaang sarili mo. Lagi mong ta tandaan, kahit saan ka man magpunta, nariyan ako, nag-aalala at nagmamahal sa'yo."

Rizal (DUQUE) (huminga nang malalim at ngumiti): "Salamat, Josephine. Sa kabila ng mga paglalakbay ko, ikaw ang nagbibigay ng liwanag at lakas sa akin."

SETTING 24: SA GABI, BAHAY NI RIZAL

Rizal (DUQUE) (nakaupo sa mesa, nagsusulat ng tula): "Sa bawat biyaheng aking tatahakin, dala ko ang pag-asa at pagmamahal para sa bayan."

Josephine (SERRANO) (lumapit at nakinig): "Pepe, ano ang sinusulat mo?"

Rizal (DUQUE): "El Canto del Viajero, Isang tula para sa aking paglalakbay bilang doktor sa Cuba. Ito ang aking paraan upang ipakita ang aking pasasalamat at pagmamahal sa bayan."

Josephine (SERRANO): "kay ganda ng iyong tula, Pepe. Nakikita ko ang iyong tunay na layunin ang makatulong at maglingkod."

Rizal (DUQUE): "Mahal kita, Josephine. Sana ay maunawaan mo ang aking desisyon na tumulong sa kanila."

Josephine (SERRANO) (yumakap kay Rizal): "Alam ko, Pepe. Ipagpatuloy mo ang iyong mabuting gawa. Kami dito ay palagi kang susuportahan."

Rizal (DUQUE) (nakangiti habang nagbabasa muli ng tula): "Salamat, mahal."

SCENE 9: SA LABAS

(Inilibot ni Rizal si Father Sanchez sa Dapitan)

SCENE 9: SA LABAS

(Nang matapos si Rizal, si father sanchez ay nag aantay sa kanya at pumunta sila sa iba't ibang lugar sa dapitan)

SCENE 9: SA LABAS

(Kaarawan ni Father Sanchez)

Rizal (DUQUE): Padre, maligayang kaarawan sayo Padre

Padre Sanchez (SANTOS): Aba, natandaanmo ang aking kaarawan.

Rizal (DUQUE): Maari ko bang makalimutan ang kaarawan ng pinaka paborito kong guro?
Rizal: Ito Padre, tanggapin mo ang munti kong regalo sayo (Inabot ang regalo)

Padre Sanchez (SANTOS): Ano ito?

Rizal (DUQUE): Ito ay manuskrito na aking gawa.

Padre (SANTOS): Binasa ang pamagat (Estudios sobre la lengua tagala), Maraming salamat sayo Rizal. (Niyakap)

SETTING 13: NAGLALAKAD PAPUNTA SA BAHAY NI RIZAL

Samantala, sa malayo ay makikita ang isang tao na palapit sa bahay ni Rizal ang spy na nagpapanggap bilang si Pablo Mercado.

SETTING 13: SA MAPUNO MAS MAGANDA YUNG MAY DUYAN AT MAY UPUAN

SCENE 13 : nagtuturo si Dr. Jose Rizal sa kanyang mga estudyante.

Setting: Isang tahimik na hapon sa Dapitan, sa ilalim ng lilim ng isang puno kung saan nagtuturo si Dr. Jose Rizal sa kanyang mga estudyante. Nakaupo siya sa isang duyan, habang ang kanyang mga estudyante ay nakaupo sa mahabang bangkong kawayan, nakikinig nang mabuti sa kanyang mga aralin.

Rizal (DUQUE): *nakaupo sa kanyang duyan*

"Ngayon, tandaan ninyo, mahalaga ang kasaysayan dahil dito natin natututo ang mga pagkakamali ng nakaraan, para hindi natin ulitin sa hinaharap. Ang bansa ay umuunlad dahil sa mga mamamayang may kaalaman at malasakit."

Isang estudyante ang tumataas ng kamay.

Estudyante 1 (OLEGARIO):

"Maestro, bakit po mahalaga ang pag-aaral ng kasaysayan ng ibang bansa, hindi lang ang Pilipinas?"

Rizal (DUQUE): *ngumingiti habang tumutugon*

"Magandang tanong. Dahil sa pag-aaral ng kasaysayan ng ibang bansa, natututo tayo mula sa kanilang karanasan sa tagumpay man o kabiguan. Gamitin natin ito upang mas mapalakas ang ating bayan."

Habang Recess, ang mga estudyante ay gagawa ng apoy sa hardin upang mataboy ang mga insekto

Rizal (DUQUE): tumingin sa kanyang orasan

"Tama na muna ang ating talakayan, halina't tayo'y gumawa na ng apoy upang maataboy natin ang mga insekto at baka kayo ay makagat pa nito."

Estudyante 1 (OLEGARIO): "Sige po Maestro"

Ipakita na gumawa sila ng apoy

Natapos ang talakayan at bumaba si Rizal mula sa kanyang duyan, tumayo siya at humarap sa mga estudyante.

Rizal (DUQUE): *nakangiti*

"Mabuti ang inyong pag-aaral ngayong araw. Ngunit hindi sapat ang kaalaman lamang. Kailangan din nating palakasin ang ating katawan. Pagkatapos ng klase ngayon at matapos natin linisin ang ating hardin, tuturuan ko kayo ng ilang laro. Upang lumakas ang inyong mga katawan"

Estudyante 2 (SORIA): *masiglang nagtanong* "Anong laro po ang gagawin natin, Maestro?"

Rizal (DUQUE): "Maghanda kayo sa arnis at iba pang mga na laro. Mahalaga na hindi lang ang isip ang ginagamit, kundi pati ang katawan ay maging malusog at malakas. Tayo na't maghanda"

Ang mga estudyante ay mabilis na tumayo at nagsimulang linisin ang hardin, sinusundan ang mga utos ni Rizal.

SETTING 16: GUBAT/ MARAMING PUNO

SCENE 16: RIZAL CONTRIBUTION TO SCIENCE

(Palagayan ng dialogue)

(Isang umaga ay pinuntahan ni Rizal ang kanyang mga estudyante, at isinama sa isang gubat upang maghanap ng mga insekto at doon ay matatagpuan niya ang isa sa kanyang mga species na ipinangalan sa kanya)

(mamili nalang kung alin sa mga to Draco rizali (a flying dragon), apogonia rizali (a small beetle), and Rhacophorus rizali (a rare frog).

(kagabihan - itinago niya ang kanyang mga nahanap na species, ibinalot upang ipadala sa Europa kapalit ng mga libro)

Rizal (DUQUE): "Mga kabataan, masaya akong isinama ko kayo rito sa gubat ngayong araw. Huwag kayong mag-alala, marami tayong matutuklasan dito. Napakahalaga ng kalikasan sa ating mga pananaliksik, at nais kong maunawaan ninyo ito."

Estudyante 1 (OLEGARIO): "Maestro, ano po ba ang hinahanap natin?"

Rizal (DUQUE): "Maghanap tayo ng mga insekto at hayop. Marami pang hindi natutuklasan sa ating mga gubat, mga nilalang na maaari pang makatulong sa agham."

Estudyante 2 (SORIA): "Maestro, mayroon na po ba kayong natuklasang bagong uri ng hayop?"

Rizal (DUQUE): "Oo, may ilang uri na akong natuklasan, gaya ng maliit na salagubang na ito (*tinawag nila itong Apogonia rizali*). Sadyang kakaiba ang kanyang mga katangian, at ipinangalan ito sa akin ng mga siyentipiko sa Europa bilang pagkilala."

Estudyante 3 (APIADO): "Ito po ba ay dadalhin ninyo sa Europa?"

Rizal (DUQUE): "Oo, pagkakatapos natin ng pag-aaral dito, itatago ko ito at ipadadala sa mga eksperto sa Europa kapalit ng mga libro at kaalaman na magagamit natin para sa bayan."

SETTING 15: PARK/PLAZA

SCENE 15: COMMUNITY PROJECT

Setting: Sa bayan ng Dapitan, nasa plaza sina Dr. Jose Rizal, Fr. Sanchez, at ilang mga residente ng bayan. Si Rizal ay masigasig na nagpapaliwanag ng mga proyektong kanyang ginawa para sa bayan, kasama na ang bagong pa-ilaw, drainage ng mga latian, at ang pagpapaganda ng plaza.

Rizal (DUQUE): *naglalakad sa gitna ng plaza kasama si Fr. Sanchez at ilang mga residente.*

"Mga kababayan, ang P500 na natanggap ko mula sa isang pasyenteng Ingles ay ginamit ko ito upang maglagay ng mga lampara sa mga madidilim na kalsada ng Dapitan. Ngayon, kahit gabi na, hindi na tayo matatakot maglakad dahil sa dilim."

Fr. Sanchez (SANTOS): *nakangiti habang tinitingnan ang mga ilaw*

"Jose, talagang hindi mo lang basta ginagamot ang mga tao dito. Pati ang kaligtasan at kalinisan ng bayan, iniisip mo. Nakatutulong din ito para mapanatili ang kaayusan sa gabi."

Residente 1 (APILADO):

"Dr. Rizal, ang mga ilaw na ito ay napakalaking ginhawa para sa amin. Noong dati, takot kaming lumabas kapag madilim. Maraming salamat sa inyong malasakit."

Rizal (DUQUE): *ngumiti at tumingin sa mga tao*

"Walang anuman. Ang nais ko lang ay ang mapabuti ang ating bayan, hindi lamang para sa kasalukuyan kundi para sa mga darating pang henerasyon."

Residente 2 (ACOPIADO):

"Dahil rin po sa inyo ay marami nang hindi nagkakasakit dahil sa ginawa niyo."

Rizal (DUQUE):

"Oo, dahil alam nating ang lamok ang nagdadala ng malaria, at dito sa mga latian sila naglulungga. Sa tulong ninyong lahat, nalinis natin ang mga ito at ngayon, mas ligtas na tayo sa sakit."

Fr. Sanchez (SANTOS): "At hindi lang iyan, Jose. Ang ginawa mong mapa ng Mindanao dito sa plaza ay tunay na kahanga-hanga. Sa simpleng lupa, bato, at damo, nakagawa ka ng isang obra maestra."

Rizal (DUQUE): *tawa* "Naisip ko nga, bakit hindi natin gawing mas maganda ang ating plaza? Sinabi ko pa kay Father Sanchez, baka balang araw ay maging kasing ganda ito ng mga plaza sa Europa."

Residente 3 (OLEZA):

"Talagang nakakatuwa ang Dapitan ngayon. Napakaganda na ng plaza, at mas ligtas na ang aming mga kalsada. Pati ang mga sakit ay nabawasan."

Rizal (DUQUE): "Hindi ito magagawa nang mag-isa. Kayo, ang mga tao ng Dapitan, ang tunay na bayani dito. Kung patuloy nating aalagaan ang ating bayan, walang hindi natin kayang abutin."

Fr. Sanchez (SANTOS):

"Jose, ang ginagawa mo para sa bayan ay hindi matutumbasan. Hindi lang ito pagpapaganda ng lugar, kundi gisingin ang diwa ng pagkakaisa at malasakit ng bawat isa."

Rizal (DUQUE): *huminga nang malalim at tumingin sa kalangitan*

"Hangad ko lang na mabuhay tayo nang marangal, malaya, at may malasakit sa isa't isa. Sa ating munting paraan, unti-unti nating binubuo ang ating kinabukasan."

SETTING 23 : (TAGONG LUGAR KUNG SAAN ANG KATIPUNERO AY NAG TIPON TIPON UPANG PAG USAPAN ANG KANILANG PAG AALSA)

SCENE 23: KATIPUNAN CONTACTED RIZAL

Bonifacio (RIVERA): Mga kapatid! Labis na ang ginagawa ng mga Kastila sa ating mga kababayan. Panahon na upang ipang laban natin ang ating kalayaan at karapatan.

Katipunero 1 (SOLAYAO): Tama! Dapat matigil na ang pag hahasik ng kasamaan ng mga kastilang yan. Gawin natin ang lahat upang ipaglaban ang ating bayan!

Bonifacio (RIVERA): Handa ba kayong lahat na makilahok sa ating pag aalsa?

Katipunero 2 (GABRANG): (tumayo at sumigaw) OO!

Katipunero 3 (BAUZON): Ngunit paano natin iyan gagawin? Kailangan natin ng isang magandang plano upang sa gayo'y tayo ay mag tagumpay

Bonifacio (RIVERA): *(Mataimtim na tumingin sa mga Katipunero)*

Tama ka, kailangan natin ng plano. Kakailanganin natin ang tulong ni Rizal, isang taong may talino at karunungan, upang mas mapagtibay ang ating laban.

Katipunero 1 (SOLAYAO): *(Nag-alinlangan)*

Ngunit alam ba natin kung susuporta si Dr. Rizal sa ating rebolusyon? Hindi ba't nais niyang makamit ang kalayaan sa pamamagitan ng mapayapang paraan?

Bonifacio (RIVERA): *(Nagsalita nang may paninindigan)*

Oo, batid ko na nais ni Rizal ang pagbabago sa mapayapang paraan, ngunit ang ating bayan ay nasasadlak na sa matinding karahasan. Wala na tayong ibang paraan kundi ang kumilos nang may dahas kung kinakailangan. Kailangan nating iparating sa kanya ang ating nararamdaman at hingin ang kanyang payo.

Katipunero 4 (MONDIA): *(Nagmumungkahi)*

Si Dr. Pio Valenzuela ang maaaring maging tulay natin. Siya ang maaaring makipag-usap kay Rizal sa Dapitan upang ipahayag ang ating plano.

Bonifacio (RIVERA): *(Tumango, nagpakita ng pagsang-ayon)*

Tama. Si Valenzuela ang ipapadala natin bilang emisaryo kay Rizal. Kailangan niyang malaman na ang ating mga kalayaan ay hindi na mabibigyang katuparan sa pamamagitan ng salita lamang. Kailangang makita ni Rizal ang tunay na kalagayan ng ating bayan.

Katipunero 3 (BAUZON): *(Puno ng determinasyon)*

Kailangan nating malaman ang kanyang opinyon sa lalong madaling panahon! Paano kung hindi siya sumang-ayon?

Bonifacio (RIVERA): *(Seryoso, ngunit kalmado)*

Kung sakali man, tayo'y magpapatuloy. Hindi natin hahayaang ang ating mithiin ay maantala. Ngunit naniniwala ako na, sa huli, makikita ni Rizal na ang ating laban ay laban ng buong bayan.

Katipunero 1 (SOLAYAO): *(Tumindig at itinataas ang kamay)*

Handa kaming sumama sa anumang desisyon mo, Supremo! Magkakaisa tayo sa laban!

Bonifacio (RIVERA): *(Nakangiti nang may tapang at inspirasyon)*

Maghanda kayo, mga kapatid! Ang araw ng pag-aalsa ay malapit na! At sa ating pagkakaisa, makakamit natin ang kalayaan para sa lahat!

Katipunero 2, 3, at Lahat ng Katipunero: (SOLAYAO, GABRANG, BAUZON & MONDIA)

(Sabay-sabay sumigaw)

Mabuhay ang Kalayaan! Mabuhay ang Katipunan!